

den store, trykfærdige del af hans manuskript alligevel er udkommet. Det omfatter en indledning om bispestolen og kapitlet i almindelighed, en redegørelse for de enkelte alters historie, og endelig en overordentlig grundig gennemgang af alt materialet vedrørende kapitlets gods og administration. Ligesom bind I bygger det på en minutiøs analyse og gennemgang af kilderne, og navnlig er det vanskelige materiale vedrørende godsbesiddelserne bearbejdet med den yderste omhu. Iøvrigt er bogen præget af den samme styrke og den samme svaghed som bind I (jvf. Alfred Otto i H.T. 10. rk. V, s. 552 ff.), idet den i altovervejende grad er koncentreret om domkapitlets økonomiske og administrative organisation og funktion. Der er ikke ofret mange ord på sådanne væsentlige emner som kannikernes studier ved udenlandske universiteter, liturgi, kapitlets forhold til andre domkapitler eller til udlandet. Forf. er naturligvis i sin gode ret til at begrænse sig til de emner, han foretrækker, men man tør måske nok sige, at under disse omstændigheder bliver titlen en anelse prætentios. Den lover lidt mere, end den kan holde, og der kunne være taget det fornødne forbehold i en undertitel.

ANNE RIISING

NYERE TID

RUTH PIKE: *Enterprise and Adventure. The Genoese in Seville and the Opening of the New World.* Ithaca, New York, Cornell University Press, 1966. xiv+243 s. Ill. \$ 6,75.

Sevillas rolle i forbindelsen mellem Spanien og den nye verden er blevet studeret flittigt – man behøver blot at minde om H. & P. Chaunus store 8-bindsværk *Seville et l'Atlantique* (Paris 1955–59). Hvad professor Ruth Pike fra City University of New York vil med sin bog er at uddybe specielt hvad den genoesiske koloni i Sevilla betød for byens og dermed for hele Spaniens sociale, økonomiske og finansielle liv i det 16. århundrede.

Mens der har været en tilbøjelighed til at fremhæve det udenrigspolitiske systemskifte Andrea Doria fremkaldte i Genova som den begivenhed, der virkelig bragte genoenserne frem i første række i Spanien, betoner Ruth Pike mere den gradvise udvikling, hvis vigtigste drivkraft var de stigende muligheder for profit, Sevilla bød på. Mellem 1450 og 1500 fordobledes den genoesiske befolkning i byen, og den største vækst i kolonien i 16. århundrede fandt sted mellem 1503 og 1530.

Forfatteren følger genoesernes mangeartede virksomhed med handel og søfart, investering i opdagelsesrejser, lån til conquistadores, deltagelse i udviklingen af erhvervslivet i kolonieme og pengetransaktioner med den spanske stat. Af bogens 6 kapitler har de 3 tidligere været offentliggjort som artikler i tidsskrifterne *Journal of Economic History*, *Hispanic American Historical Review* og *Hispania*, og det kan ikke nægtes, at bogen i nogen grad fremtræder mere som nødtørfigt sammenføjede brudstykker end som en helstøbt enhed. Selv om det lykkes i de mere generelle kapitler, »Seville in the Sixteenth Century«, »The Opening of the New World« og »The Sevillian Money Mar-

ket», at gøre rede for en del af den sammenhæng, hvori genoernes foretag-somhed må ses, er der alligevel væsentlige sider, der ikke kommer med. Gen-nem hele århundredet investerede medlemmer af kolonien i Sevilla kapital, tjent ved atlantisk handel, i lån til den spanske stat, og i sidste fjerdedel af århundredet var de sammen med slægtninge ved det spanske hof eller i Genoa de ubestridte beherskere af den spanske finansverden. Dette er bogens kon-klusion (s. 144), og den er sikkert rigtig, men fremstillingen giver ikke en dækkende beskrivelse af den udvikling, der førte frem til genoernes domi-nerende stilling. Forfatteren er i den grad blevet optaget af sine genoere, hvis bedrifter hun synes at beherske indtil tredje og fjerde led, at hun helt ignorerer, at der også var andre, der havde penge at investere i spansk politik. Fuggerne nævnes ikke, Welsenerne kun i en note, og om finansmændenes partner og modspiller, den spanske stat, finder man kun enkelte bemærkninger. Var det alene genoernes foretagsomhed, der betingede udviklingen, eller betød det noget afgørende for deres konkurrenters muligheder, at Spanien ved år-hundredets midte adskiltes fra Det Tyske Rige? Forfatteren har desværre overladt til læserne selv at ræsonnere over disse og andre sider af sagen. Som bogen er formet, må den nærmest betragtes som et interessant bidrag til byen Sevillas historie i snævrere forstand.

ALEX WITTENDORFF

MIRIAM USHER CHRISMAN: *Strasbourg and the Reform. A Study in the Process of Change.* Yale Historical Publications. Miscellany 87. New Haven and London, Yale University Press, 1967. xii + 351 s. Ill. 1 kort. \$ 8,75.

Udgangspunkt for forfatterens undersøgelser er overvejelser om ideens virkelig-gørelse i det praktiske liv. Hvad sker der med ideens indhold under denne proces? Hvem lytter til en givet politisk eller religiøs idé, og hvilke konsekvenser får forsøg på ideens indpasning i et eksisterende mønster af tanker og institutioner? For at belyse disse problemer har forfatteren valgt at koncentrere sine studier til reformationstiden og har her begrænset sig til et mindre geografisk område, byen Strasbourg. Undersøgelsen falder i tre afsnit, begyndende med en fremstil-ling af byens institutioner i social, politisk og økonomisk henseende i tiden umid-delbart før reformationen (1480-1520). I andet afsnit skildrer forfatteren selve »the process of change« (1520-34). Efter en beskrivelse af de ledende reforma-torer og rådsmedlemmer beskæftiger forf. sig nærmere med prædikenernes store betydning. Trods et spinkelt kildemateriale lykkes det at give et godt billede af disses indhold og virkning. Videre følger man, hvorledes den nye lære efter-hånden vinder indpas i institutionerne og hvilke virkninger reformatorernes sociale ideer får. Særlig interessant virker skildringen af reformatorernes og by-styrets holdning – og samspillet mellem disse – til radikale grupper som bonde-oprørerne og anabaptisterne. Magtforholdene ændres ikke i byens styre trods antagelse af reformationen, ligesom denne heller ikke fik synderlig betydning for byens økonomiske liv, selvom den sociale struktur gennemgik visse ændringer, konkluderes der bl. a. i tredje afsnit, »the Impact of the Reform 1534-48«.

Undersøgelsen, som til dels bygger på utrykt kildemateriale fra arkiver i